

Алекс Болдин

Улица „Есперанто“

Една от думите които най-ми е харесвала е думата „надежда“. Защо ли? Ами ей така. Може би защото цял живот съм се надявал за нещо по-добро, което кой знае защо все не е идвало. На испански тая дума се изговаря много по-звучно и пламенно, „есперанса“. Когато хората проумели, че трябва да се живее в мир и любов те създали и свой нов общ език, който нарекли „Есперанто“, тоест език на надеждата. Един от големите му почитатели беше моя чичо. Учеше го с такова вдъхновение, че дори когато си поискваше вода, молбата му бе на есперанто.

При социализма да се знае един език в повече беше голямо събитие, а да се знае есперанто беше привилегия която можеше да отведе знаещия чак до далечна Япония. Да говориш с японци на есперанто е наистина голямо шоу, нали. Без майтап, но този език пък и японския авторитет на въпросния чичо-полиглот стана причина да нарекат на него една цяла улица. Беше нищо и никаква улица, просто уличка с малки къщи и дворове отрупани със сливови и крушови дървета. На тая уличка живееше почти целия ми род по майчина линия. Старейшината на рода беше престарелия шивач татко Дан. Работливата му половинка мама Кетка пък се славеше с най-вкусните качамаци в махалата.

По на юг, към Балкана, живееше пък първия братовчед на майка ми чичо Гого с жена си Кевето и двете си деца, падащи ми се втори братовчеди.

Момичето свиреше в духовия оркестър на прогимназията и беше толкова хубавичко и наперено, че най-накрая го избрах да води и дирижира оркестъра при всички манифестации за първи май и девети септември. Око му беше хвърлил неговия комшия и връстник Нецко Пищова, който тогава не беше никакъв „пищов“ а най-обикновено буйно хлапе. Пищов стана след като го приеха в спец-службите и се запиля някъде по страната.

Съпругата на чичото-есперантист беше вуйна ми Неда. Едра, румена и красива жена, вуйна ми ръководеше целия семеен и махленски живот. Ръководеше и близката прогимназия което пък стана причина синовете и Гелето и Моцко да бъдат абсолютни отличници от първи та чак до осми клас. Ще кажете деца с връзки. Тук бих поспорил, защото връзките са си едно на ръка а генът друго.

Двамата братя бяха страшно интелигентни, духовити и контактни, тоест точно копие на майка си и отчасти на баща си. Това не пречеше да наследят лютия родов инат. Като тинейджър, Гелето биеше всички съученици за щяло и нещяло. Беше и талантлив автор на прякори, така че нямаше негов съученик без подходящо прозвище. Малкият му брат бе

по-тих и скромен и поради това баща му, есперантиста се опита да го направи ловджия. Понеже нямаха ловно куче, ходеха по поляни и долища хей така, да правят компания на кучетата на другите ловджии. През време на ловния акт, Моцко трябваше прилежно да научи всички ловни термини на есперанто. В даден момент му писна. Неговият родов инат се прояви с пълна сила и никои, по никакъв начин не можеше повече да го застави да изучава ловния спорт в есперантски вариант.

През онези далечни години, когато незнанието на стихотворение за другаря Сталин или Димитров беше едва ли не престъпление, въпросната уличка „Есперанто“ беше порядъчно оживена и пълна с махленски събития.

Тогава и беше асфалтирана, защото прогимназияния училищен духов оркестър трябваше някъде да марширува и репетира маршовете на Червената армия. Беше мило да видиш как облечените в бели ризки и черни поли и панталонки дечурлига изпъчено и гордо тупаха крачета и надуваха тръбите по току що положения асфалт. Задължително трябваше да минат покрай новата току що измазана къща на другарката директорка. Там ги чакаше Гелето. Радостта и емоциите си той тутакси изразяваше с продължително подсвирване. Свиренето беше в такт с барабанчето. В даден момент синхронът се нарушаваше, защото свирката умишлено ставаше асинхронна и тактът на оркестъра отиваше на кино. Стъпката на оркестрантите се объркваше, маршът се фалшифицираше и погледите на музикантите добиваше унил и безпомощно-молебен вид.

Така беше тогава. През шейсетте. Оттогава измина доста време. Гелето се пенсионира млад. Дадох му добра пенсия, но за проклетия претърпя неочаквани жизнени сътресения. Жена му се запиля нанякъде с някакъв доктор. Дъщеря му се ожени по Варна, а синът му замина за Финландия. Един от начините за преодоляване на лошия късмет за него станаха алкохолните фиести. Понеже майка му-директорката живееше с него, все още животът изглеждаше розов.

Когато се усетеше самотен той грабваше пазарската чанта и отиваше до денонощното магазинче, кацнало край магистралата за Видин. Напълваше я с бутилки водка, а след това изпокриваше бутилките на невероятни места, така че директорката да не може да ги намери. Започваше моментално, без предизвестие. Продължаваше с ускорен темп, без абсолютно никакво мезе дотогава, докато погледът му се оцъкеше. Финалът беше едно „туп“, тоест падане като отсечено дърво на земята. Постепенно славата му на пияница се занесе из махалата.

Аз самият не вярвах на тези слухове, защото познавах ината му.

Той можеше да спре пиенето когато пожелае, но от инат не го правеше.

Събитията които го стреснаха в тая насока бяха, смъртта на баща му-есперантиста и жестокото счупване на тазовата си става. Как стана това ли? Ами съвсем неочаквано.

Беше се обадил синът му от Финландия за да го извести, че е вече дядо. Като всеки емоционален индивид, Гелето реши да се напие за последно. На седмата бутилка водка реши да изкачи витата стълба към таванската стая. Чергата, незайно защо прояви характер, измести се под левия му крак и той със цялата си тежест се просна на острия ръб на предпоследното каменно стъпало. Когато се опомни вече беше в спешната помощ полу-упоен от болкоуспокояващите и от остатъците от водката. Готвеха го за операция. Казаха, че рязането е наложително. Гелето обаче отсече с „не“. Каза го, подписа декларацията и двама от най-близките му приятели пенсионери го качиха с едно одеяло в любимата му таванска стая. Там той геройски излежа технологичния период за заздравяване на счупена става и в началото на зимата на 2003-та вече куцукаше с бастун до павилиона за вестници.

Да не забравя да спомена, че както всяка интелигентна личност, така и Гелето се стремеше да поддържа жизнеността на ума си с кръстословици. Купуваше сутрин по 3–4 тънки книжлета с кръстословици и засядаше с молива и гумата. Поради създаването се затруднение в придвижването, той смени любимото си обиталище, таванската стая с малката барачка в дъното на двора. Това беше една дупка с размери един и половина на два и половина метра в която успя да монтира тясно легло, рафт за любимите книги и малка масичка покрита с парче зелен балатум. Отвсякъде беше заобиколен със шлосерски инструменти, накичени и подредени по функционалност. Тук живееше, тук си готвеше шкембе чорбата, тук ремонтиреше котлоните на приятелите и точеше ножовете на онзи, който се нуждае от остър кухненски инструмент. Работеше просто така „за мерси“ и това му спечели доста клиенти.

Пушеше много но престана да пие, просто така отведнъж, след смъртта на майка си. Беше останал абсолютно сам и ситуацията явно го отрезви. Никой не вярваше, че не пие. Аз обаче повярвах, защото познавах ината му. Нали и моят беше същия, родов, специално отгледан и кален инат.

Като всяка контактна и общителна личност, Гелето стана център на махленските сбирки. Той ги наричаше шеговито, ту „оперативки“ ту „пресконференции“. През половин час го посещаваха по график една постоянна групичка скупаещи пенсионери. Представете си 5–6 – ма

дърти зевзеци, набутани в дупка два на два метра, запалили цигари, надвикващи се един друг и ще разберете за какво става на въпрос. Темите за разговор бяха горе-долу едни и същи, за политика, за цени, за техника и Джи Ес Ем-и. Точеха се ножове, решаваха се кръстословици, разказваха се лозарски и зарезански истории, абе с една дума малката барачка стана един активен „пенсионерски клуб“.

Понеже Гелето беше решил да живее здравословно, измисли си нова система на живот. Подозирам, че я беше прочел в често купувания вестник „Доктор“, но както всички се увериха, с постоянство и воля успя да си я наложи. Тя се състоеше в лягане под точен час, ядене под точен час, пиене на газирана напитка „Планинска роса от Копрен“ и следене на кръвното налягане. Рипнеше ли това пусто налягане, вадеше енергично кутийката с хапчета предписани му от личната лекарка доктор Лютикова, пресягаше се към бутилката с газирания еликсир и ги глътваше със завиден стоицизъм подобен на спартански воин пред битка.

„Демократизацията“ на страната на българите си взе съответната жестока цена. Народът оголя и обося. Да си пенсионер вече стана невяротен лукс, поради щастливия шанс да си купиш хляба и киселото мляко. Другите по-млади индивиди говорещи българска реч, отчаяно търсеха изход по трудовете борси, държавната и частните, по битаци и мизерни сергии.

В повечето случаи мошенически фирми и държавни бюрократични чиновници се разпореждаха с живота, здравето и съдбата на оцелелите от „прехода“. Емигрантският поток от млади и недотам млади безработни се разля в четирите посоки на света.

Голяма част от обитателите на въпросната уличка, със или без съпротива, се преселиха в рая. Друга част остана да си живее със същите навици и традиции обаче с празни джобове и гладни гърла.

Много от тях не издържах на изпитанията на „демократията“ и се поболяха. Прогимназията се превърна в „училище за мениджмънт“. Духов оркестър вече нямаше. Духовите музикални инструменти бяха предадени на вторични суровини за отпадъчна мед. Уличката многократно разкопавана от Енергото и Ве и Ка се превърна в някакво подобие на мотописта. Китните някога дворове запустяха. Необитаемите къщи рухнаха. Тук там някой гладен пес ще мине и ще разлае все още живите кучета из махалата. Едно от тези кучета беше дворния помяр и любимец на Джони.

Кой е Джони ли? Неквалифициран и самоук телевизионен техник

подвизаващ се с продажбата на телевизионни антени на битака. Той беше от по-младото поколение което съвсем непрофесионално се опитваше да се бори с безработицата. Когато майката на Джони умря, той остана абсолютно сам и бизнесът с антените заплашваше да го умори от глад. Търговията със стари, употребявани кинескопи не потръгна и Джони се принуди да се цени за хамале в някаква мошеническа строителна фирма заета с ремонта на местната болница по проекта „Красива България“. Работа за Джони имаше. Имаше хляб и баничка за закуска. Разсеяността му на безхарактерен ерген обаче не пощади кучето му. Забравено, нехранено, непоено, прегракнало от лай, една сутрин то въобще не се събуди. Беше изхвърлено в контейнера за боклук досами магистралата за Видин.

От горе долу с петдесетината си обитатели, улица „Есперанто“ остана осиротяла и самотна само с петима – шестима. Всичките бяха вече пенсионери. Всичките до един с ентузиазъм посещаваха „пенсионерския клуб“ на Гелето. Нямаше улични осветителни лампи. Нямаше вече изчистени тротоари. Треволяк и буренак плъзваше нашир и навред.

В горната част на улицата, за всеобщо учудване, изникна малка фурничка за хляб и закуски. Тя беше отворена в една що годе запазена едноетажна къща, закупена от млад ботевградски бизнесмен. Зад нея друг бизнесмен-електроинженер вдигна четириетажна кооперация. В двата си гаража отвори бирена борса. Товарните камиони с бирата обаче не минаваха по „Есперанто“. Тя беше твърде разкопана и разнебитена за да бъде удостоена с внимание.

Най-накрая от немай къде, с цел переспективно развитие на квартала, общинските власти решиха да я отворят за движение от към магистралата. Дори тогава, при така създадения транспортен достъп, никое превозно средство не се решаваше да мине по нея, сякаш беше трижди прокълната. Около кръстовището, до моста с железопътната линия, построиха нова бляскава бензиностанция, където турските тирове непрекъснато и денонощно влизаха и излизаха.

В един ясен и слънчев ден, незнайно откъде дошло, в една от къщите на уличката се засели циганско семейство. Бяха пришълци. Казваха, че са от Ботевградския край. След няколко месеца семейството се нарои неимоверно. Никой не вярваше, че факта се дължи на демографския бум сред циганското малцинство. По скоро това бяха техни братовчеди, поканени на гости, които с роднински мерак бяха решили да останат за постоянно.

Този акт определи и последващите събития. Рояк от циганета,

започна да тече безспир нагоре и надолу по уличката „Есперанто“. Те се спираха край всеки двор, разглеждаха нахално и любопитно.

Ако в двора имаше обитател, просеха, ако ли пък нямаше, смело влизаха и извличаха каквото им попадне. Няколко конски каруци, с разтракани колелета, като на състезание през час препускаха нагоре и надолу. Карани от полуголи цигански левенти, те профучаваха в карьер към денонощния магазин или към бирената борса. Там се купуваха каси с бира, а след това се започваха запоите и кавгите. Гръмваше касетофон и дива чалга и ключеци огласяше околността. От време на време се колежа откраднати шилета или кози. Тогава идваха гостите и роднините от Ботевградско. Пирът и гюрултията продължаваха с дни и нощи.

Циганските сватби бяха доста често явление. Опъваха се платнища, монтираха се пейки и циганията започваше в един постоянен и неуморен водовъртеж. Никой не можеше да разбере коя е булката и кой младоженец. По правило всичко завършваше с бой и вадене на ножове и остри предмети.

Ако смеех да определя ефекта на ситуацията върху Гелевия „пенсионерски клуб“, бих употребил думите „шашардисан“ или „потресен“. Все пак те бяха хора на такава възраст при която самозащитата е условно понятие. А от самозащита все пак имаше нужда. На полиция в тия времена никой не можеше да разчита.

Една сутрин Гелето с изненада и възмущение откри, че прозореца на съседната къщурка, където доскоро обитаваше брат му, беше разбит. От стаичката, ползувана за съхранение на домашен инвентар, липсваха лозарска машина за пръскане, ъглошлайфка и стар фамилен меден котел.

Гелето беше порядъчно разярен. Мигом, куцукайки и псувайки, пребяга до Цеко Киселицата за приятелска консултация и съвет. След това двамата, порядъчно наелектризирани, наминаха и към Колето Модерния. Окончателно съвещанието завърши в бараката на Гелето. Беше взето общо решение да се напише жалба до полицията. Написаха я с колективната мисъл и с настроението на индиански бойци пред атака.

След обяд Гелето я занесе в полицейското управление. Инспекторът който я прочете се позасмя и рече: „Сто процента съм сигурен, че това са тримата недорасящи, ромските ботевградчани. Често ни идват на гости, а като ги притиснем, започнат да се зъбят, «Чиче, ние сме малолетни. Нищо не можете да ни направите...» Така са ги научили да говорят възрастните. И действително нищо не можем да им направим. Правата ни са ограничени към малолетните престъпници. След няколко

дена се обадете, ще се опитаме да намерим домашния ви инвентар.“

Гелето беше упорит в постоянството си. След седмица отиде отново в полицията. Инспекторът отвори чекмеджето подаде му лозарската ножица и обясни: „Само това успяхме да открием. Другото са продали. Откажете се да го търсите.“ С това завърши и кампанията за търсене на справедливост.

Вечерта Гелето ми се обади по Джи Ес Ем-а. „– Адаш! Скъпи братовчедо! – каза. – Ти баща ти майка. Давай да направим охранителна система на имота, че я закъсахме. Не само ще ме оберат, но и ще ме пребият мангалите. Наточил съм секирчето и слухтя ден и нощ. Ела и помагай. Ще пуснем ток по оградата дано пребие някоя гад.“. „Ти си луд, бе! – казах. – Ще го пребиеш, а после ще го лежиш като за човек! Не бой се. В събота ще дойда и ще измислим нещо. Ти само пази манарчето до тебе добре наточено.“

Беше петък вечер, когато пуснах да гледам канала на местната кабелна телевизия. Вървеше някакъв репортаж за изселване на цигани. Кметът беше заобиколен от тумба мургави образи, разпенени и озъбени. Течеше люта разправия. Отстрани кротуваше полицейска охранителна кола. Двамата полицаи се бяха подпрели на отворените врати на служебния „форд“ и спокойно следяха разволя на събитията.

– Бате, шъ трепа и шъ коля ако ни изгоните от домо. Щъ съ запаля, бе бате. Шъ запаля и циганетата. Виж ги! Виж! Четири дечица, все момчета и едно незаконно момиченце...

Кметът спокойно се мъчеше да обясни нещо, но гласът му потъваше в гюрултията. Накрая, коментарът от журналистката продължи в смисъл, че ромите са защитени от европейската организация за правата на човека и всеки който дръзне да им навреди ще отговаря пред европейските закони.

Излишно е да споменавам, че окрилен от новината, рано сутринта, в събота кацнах у Гелето. В бараката бяха дошли най-верните му клубни съмишленици, Цеко Киселицата и Колето Модерния. Те се бяха навели над някаква многоцветна рекламна листовки и я коментираха оживено.

– Какво правите, бе специалисти? – похванах разговора.

– Гледаме и замезваме. – поясни Гелето.

– Я да видя какво замезвате? А-а-а, и аз получих тоя рекламен вестник. Това е рекламата на новия хипермаркет „Кауфланд“. Още не са го отворили, но зарибяват хората за купуване. Виж само каква разкошна снимка на луканков колбас са сложили. Да му потече слюнката на човек.

– Ако тоя хипермаркет бъде като „Била“-та, мерси! Нямам нито пари нито възможности за търговия. Нали ти казах как се минах с она салам. Беше сложена една цена, а на касата ми поискаха тройна. Не ми беше удобно да се излагам и да връщам стоката. Преглътнах горчивия хап, платих си като поп, но вече не стъпвам в тая „Била“.

– Прав си! И аз не ходя там. Джобът ми е така отънял, че обикалям само кварталното магазинче. Но идвам за друго. Гледал ли е някой снощния телевизионен репортаж по новините?

– Какво? Разказвай!

Разказах новините с най-големи подробности! Че като се зарадваха ония ми ти хора.

Че като цъфнаха ония усмивки на лицата им. Сякаш грейна юлско слънце през студения ноември.

– Ти си за черпене бе адаш. Ама си мисля само за едно... Иде зима и май няма да смеят да ги пипнат.

– Ще ги пипнат, ще ги пипнат... – изръмжа Киселицата. Те не са настанени а са се самонастанили. С една дума това се тълкува като незаконен акт. Всичките са пришълци от Ботевградско. Няма никой местен. Ще ги пипнат! Ще ги пипнат! Да си се върнат там откъдето са се довлекли, в ботевградските катуни. Какво дирят тук?

– Х-е-е-й, адаш! Мама му стара! Чакай да пална една цигара от кеф! – задавено изстена Гелето. Ела адаш, ела! Ела да излезем навън. Тясна ми стана тая барака. Ела да палнем по цигара...

Аз не пуших, но с ентузиазъм го последвах. Подпряхме се на изтърбушения бойлер, който унило чакаше бъдещия си ремонт и се загледахме на изток, натам откъдето изгряваше слънцето. Светлините на новата бензиностанция вече избледняваха. По магистралата от София за Видин профучаваха един след друг огромни турски тирове. Те ръмжаха като някакви механични, неземни чудовища устремени неуморно на запад, към завоевателската си цел. Улица „Есперанто“, измита от сутрешната ноемврииска роса, заживя новия си живот. От вътре някой усили старото лампово радио.

– Хей! Я чуйте! На царското величество се е родил единайсетия внук! Как ли ще го нарекат!

– Майната му на величеството! Да разкарат циганите пък после ще видим. – процеди тихо Гелето. – пристъпи бодро, премести бастуна в лявата си ръка и засмука дълбоко дим от загасващата цигара.

КРАЙ

© 2006 Алекс Болдин

Източник: Авторът

Разпространява се при условията на лиценза „Криейтив Комънс – Признание –
Некомерсиално – Без производни“ версия 2.5 (CC-BY-NC-ND version 2.5)

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2955>]